

УРОК 34

Поговоримо?

Назвіть причини виникнення українського козацтва?

- посилення феодалної експлуатації, кріпосна залежність
- нестача власної землі у селян
- наступ на права українського населення та православної церкви
- загроза з боку Кримського ханства

Поговоримо?

Хто й коли збудував на о. Мала
Хортиця замок, який став передтечею
Запорозької Січі?

- Д. Вишневецький 1556 р.

Подумай!

Як ставилася до діяльності
українських козаків литовська й
польська влада?

Реєстрове козацтво. Козацькі повстання кінця XVI ст.

План

1. Роль козацтва в житті України
2. Реєстрове козацтво
3. Повстання під проводом Криштофа Косинського
4. Повстання під проводом Северина Наливайка

1. Роль козацтва в житті України

Подумай!

**Чому козацтво набуло популярності
в українському суспільстві?**

- Поширення по Україні запорозьких порядків
- Підтримка православ'я
- Незалежність від польської влади
- Приклад створення власної незалежної держави

Наприкінці 16 ст. чисельність козацького війська збільшується та багатіє військовий досвід козаків: участь у Лівонській війні проти Московії, походи до Молдавії.

Під час одного з таких походів до Молдавії 1577 року, престол у Молдавії захопив козак Іван Підкова.

- Мав рідкісну фізичну силу і надзвичайний зріст, запросто ламав руками підкови
- Брав участь у морських походах під проводом Самійла Кішки.

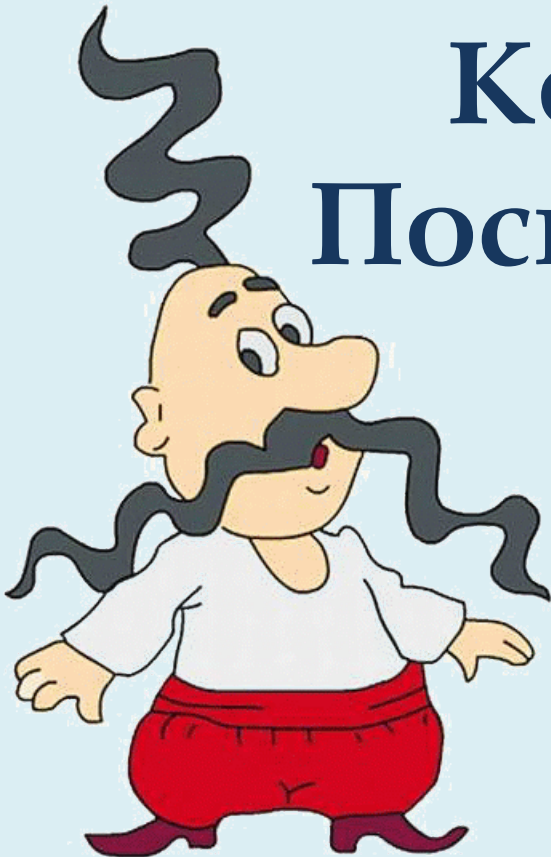

- На початку листопада 1577 року Іван Підкова почав боротьбу проти ставленика Османської імперії, молдовського господаря Петра IV Мірчича.
- 30 листопада 1577 року - Підкова був проголошений молдовським господарем.
- Такий перебіг подій потягнув за собою цілу низку міжнародних наслідків: Османська імперія стала погрожувати війною Речі Посполитій, якщо та не віддасть Молдову та не покарає Івана Підкову, Річ Посполита змушена була погодитися через війну з Московією.
- У Львові 16 червня 1578 року на Ринковій площі І. Підкову було страчено.
- Страта Підкови обурила козацьку спільноту та почали спалахувати стихійні повстання невдоволених козаків.

2. Реєстрове козацтво

Поговоримо?

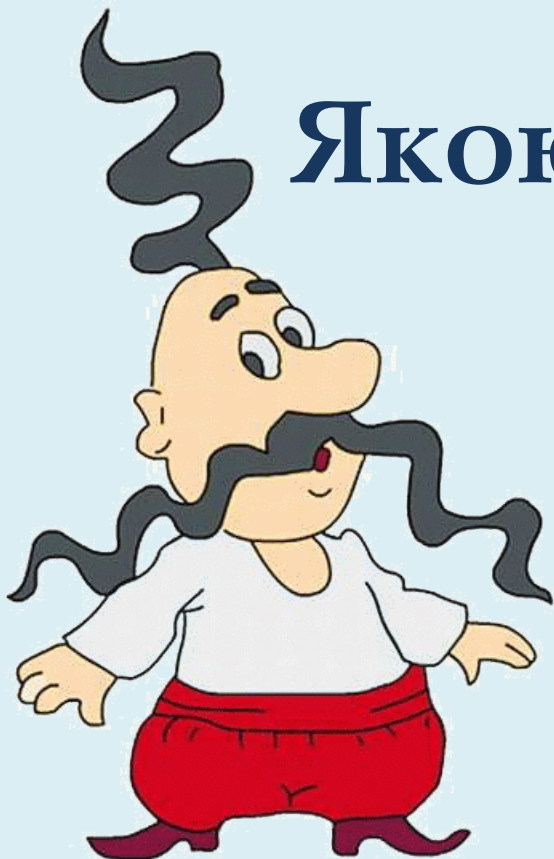
Коли та хто з королів Речі
Посполитої створив реєстрове
козацтво?

- 1578 р., Стефан Баторій

Поговоримо?

Якою була чисельність першого
реєстрового козацтва?

- 600 козаків

Поговоримо?

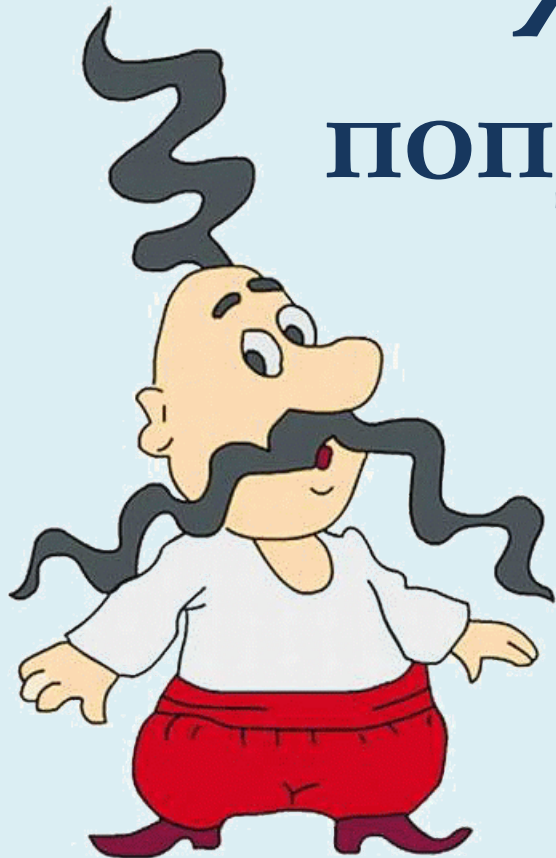

Якими були обов'язки реєстрового козацтва?

- захищати кордони від нападів татар
- стримувати бунтівні настрої нереєстровців

Поговоримо?

Який факт свідчить про
популярність та ефективність
реєстровців?

- збільшення чисельності до 3000 вже за рік

Поговоримо?

Які стосунки склалися між
реєстровцями та нереєстровим
козацтвом?

- постійні суперечки

Робота з історичним джерелом

«...Перед тим же паном старостою мають скласти присягу на вірність і йому послušними бути... тобто мають не воювати землі Волоської, не чинити в ній жодних шкод і розрух, а якщо хтось би це чинив, мали б гамувати, хапати і бити як нашого коронного неприятеля. Так само мають триматися щодо Белгорода, Очакова, Тягині, сіл і степів їхніх, аби там шкод жодних не чинили, ані не дозволяли чинити цареві кримському, його землям, людям, улусам.., однак мають давати нам знати про царських людей; взагалі будуть поступати відповідно до наших наказів.»

- Які обов'язки повинні були виконувати на державній службі реєстрові козаки?
- Які факти свідчать, що влада Речі Посполитої намагалася використати реєстровців проти козаків Запорозької Січі?

Оберіть твердження, що розкривають причини, які спонукали польський уряд утворити реєстрове козацьке військо

- Польський уряд прагнув залучити козаків на державну службу, використовуючи їх для захисту своїх південних кордонів
- Польський уряд мав на меті офіційно визнати козацьку військову та політичну організацію, яка склалася на Запоріжжі
- Польські можновладці прагнули обмежити вплив козацтва на українське суспільство
- Залученням запорожців на державну службу Польща прагнула обмежити походи козаків на Крим і Туреччину, щоб уникнути загострення відносин з цими державами
- Залученням запорожців на державну службу передбачало встановлення над ними контролю з боку влади

Козацькі повстання кінця XVI ст.

Причини розгортання соціальної та станової боротьби :

- ❑ Сейми Речі Посполитої в цей час дозволили королю роздавати на «вічність» польській шляхті землі в Придніпров'ї.
- ❑ Селяни втрачали особисту свободу й закріпачувалися.
- ❑ Влада Речі Посполитої намагалася взяти під контроль українське козацтво й не бажала рахуватися з його становими інтересами.

3. Козацьке повстання на чолі з К. Косинським

Дата : 1591-1593 рр.

Привід: земельний конфлікт між Криштофом Косинським і сином князя Василя Острозького Янушем, який силою забрав маєток Косинського в Рокитній.

Хід повстання:

- Серпень 1593 р - початок повстання козаків-реєстровців.
- Протягом 1592 р. повстання охопило Київське, Брацлавське й частково Подільське воєводства.
- Польське військо для боротьби з повстанцями очолив Костянтин-Василь Острозький.
- У вирішальній битві 23—31 січня 1593 р. під селищем П'ятка на Житомирщині повстанці зазнали поразки.
- Навесні 1593 р. Косинський загинув під Черкасами. Повстанці були розбиті.

4. Повстання під проводом Северина Наливайка

Дата: 1595-1596 рр.

Помічники: Матвій Шах, Криштоф
Кремпський, Григорій Лобода та ін.

Хід повстання

- У липні 1594 р. С. Наливайко став громити шляхетські маєтки на Поділлі
- У жовтні 1594 р. повстання охопило всю Брацлавщину, Київщину й Волинь.
- Повстанське військо налічувало 12 тис. козаків.
- 22—24 травня 1596 р. йому вдалося взяти в облогу козацький табір в урочищі Солониця поблизу Лубен. Підступом заволодівши табором, польсько-литовське військо розправилося з повстанцями.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

75 СЕРІЯ

Перші козацькі повстання

Основні причини поразки козацьких повстань 1591-1596 рр.:

- Повстанці не висували гасло за свободу і національно-релігійні права українського народу;
- Повстання зводилось лише до боротьби за вузько станові інтереси козацтва;
- Козаки не мали чіткої програми дій;
- Серед козацтва не було згуртованості;
- Часта зміна гетьманів;
- Внутрішні чвари.

Наслідки козацьких повстань 1591-1596 рр.:

- Започаткували масове покозачення селян і міщан;
- Козацтво отримало великий резерв для свого зростання.

Встановіть відповідність між датами та подіями

1) 1595-1596 рр.

А) Заснування князем Д. Вишневецьким на о. Мала Хортиця першої Запорозької Січі

2) 1577 р.

Б) Козацьке повстання під проводом К.Косинського

3) 1556 р.

В) Молдавський похід Івана Підкови

4) 1591-1593 рр.

Г) Козацьке повстання під проводом М.Шаулко та С.Наливайка

3 - А; 4 - Б; 3 - В; 1 - Г

Домашні завдання

- Опрацювати § 12 «Становлення козацького стану. Козацькі повстання кінця XVI ст»
- Створити кросворд «Козацькі повстання кінця XVI ст»